

Två olika berg – två olika uppfattningar om folket och Gud

Av Ulf Lindgren

Gamla testamentet rymmer flera olika slags teologi, flera olika slags bilder av Gud. Ibland direkt motstridiga. Ett sådant exempel är profettexten från Mika på 2 söndagen i advent. Mika talar om freden och glädjen på samma sätt som profeten Jesaja gör i sitt andra kapitel. De båda profeterna levde på 700-talet och delar på många sätt samma språkbruk. Båda talar om berget Sion, Jerusalem, som står stadigt och fast. Till detta berg ska alla folk strömma. De ska längta efter att gå upp dit och väl där ska de få lära sig att hålla fred. I kontrast till detta språkbruk finns en annan text, 2 Moseboken kapitel 19. Där befinner vi oss vid ett annat berg, Sinai. Folket har nyss lämnat Egypten och Moses har fört dem till berget Sinai. Där ska nu Gud visa sig. Då skakar berget, rymden ljuder av dån och himlen fylls av rök. Rädsla fyller alla. Endast Israels folk finns i närheten, men inte ens folket får närma sig. Endast Moses får gå upp på berget. På berget Sinai lovar Gud att hjälpa sitt folk så att de får sitt eget land, även om det innebär krig och död för andra.

Den teologi som bygger på 2 Moseboken domineras alltså av rädsla, av en Gud som är väsensskilt annorlunda, av ett berg som skakar, av tanken på ett utvalt folk, av synen på krig som något nödvändigt ont. Man brukar kalla detta för partikularism, en teologi för de utvalda. Mot detta ställs den teologi som Jesaja och Mika presenterar. I deras texter står berget tyst och stadigt, alla längtar efter att få komma dit och lära sig om fred för Gud är någon som väcker förnuft och viljan att bygga en värld för alla – för Gud är skapare av allt. Ett sådant synsätt är exempel på universalism, en teologi som inrymmer allt och alla.

Gamla testamentet har alltså inte en teologi. Dess texter vittnar om olika människors drivkrafter och visioner. Några texter ser Gud som någon som sätter ett folk framför andra, medan vissa texter ser Gud som skapare av allt levande. De olika bibelböckerna har skrivits med olika syften och för olika läsare. Ur det Gamla testamentet hämtar både judendom och kristendom sin näring, och de båda religiösa traditionerna måste då ständigt välja vilken av de många teologier som GT rymmer som de vill bygga på. Exemplet är många, såväl i judisk som kristen tradition, att valet fallit än på den partikularism som Sinai berg står för, än på universalismen på Sions berg förmedlad av Mika och Jesaja.

Den fallgrop som vi kristna lätt faller i är att se judiskt tänkande som en automatisk förlängning av den snäva exklusivismen från Sinai och kristet tänkande som ett uttryck för Sionteologin. Då gör vi Mika och Jesaja till kristna profeter och Moses till en tydlig jude. Då förvränger vi verkligheten. Istället måste vi ständigt påminna oss om att Gamla testamentet är ett bibliotek av böcker, en debatt av åsikter som rymmer ett tiotal olika gudsbilder. Skiljelinjen går ligger inte mellan judiskt och kristet tänkande utan mellan vilka texter i Gamla testamentet man hämtar sin näring ur och hur man använder dessa texter.

Även om evangelisterna flera gånger låter Jesus gå upp på berg, exempelvis i Bergspredikan och Förklaringsberget, nämner intressant nog Jesus själv aldrig vare sig Sinai eller Sion. Varför gör han inte det? Såg han risker med de gudsbilder som var förknippade med de två olika bergen? Kändes hela metaforen berg problematisk för Jesus som talade om Gud som en fader som längtar? Då behövdes andra bilder. Också dem fanns i Gamla testamentet, där är förälder, herde, bonde. Jesus skapade inte en ny gudsbild, han bara valde andra bilder från samma skattkammare som Gamla testamentet var och är.